

Naturen ska göra Afghanistan rikt

Men vägen dit är lång, krokig och minerad.

Afghanistan har stora naturtillgångar. Bland annat naturgas, olja, koppar och järnmalm. Många ser det som en möjlighet att bygga upp landet genom de skatteintäkter och royalties staten kan få in från de bolag som utvinner tillgångarna. Det finns också förhoppningar om att rikedomerna under jord ska skapa mängder med arbetstillfällen. Uppskattningarna över värdet på rikedomarna varierar från en biljon dollar, enligt amerikanska Geological Survey som kartlagt resurserna, till tre biljoner dollar (3 000 000 000 000) enligt den afghanska gruvministern. Som vanligt när det gäller siffror i Afghanistan är det mesta "mellan tummen och pekfingeret".

Text & bild | Börje Almqvist

Börje är vice ordförande i SAKs styrelse och arbetade tidigare för SAK i Afghanistan.

Hur man än räknar så handlar det om naturrikedomar för minst motsvarande sju tusen miljarder kronor under jord. Hittills har de stora kontrakten i huvudsak gått till kinesiska och indiska företag. Det största gruvkontraktet har skrivits med det statliga kinesiska företaget Metallurgical Corporation of China (MCC) om utvinning av koppar i Aynak i Logarpro-

vinsen. Utvinningen ska börja år 2014.

Koppertillgången sägs vara världens näst största icke exploaterade fyndighet av koppar. Idag arbetar bara ett fåtal kineser vid fyndigheten sedan kontraktet skrevs på för drygt fyra år sedan.

Hittills har projektet stött på ett problem och en pinsamhet. Den förra gruv-

ministern tvingades avgå efter anklagelser om att ha tagit emot mutor på 30 miljoner dollar från MCC. Sedan upptäcktes att området hade stora betydelsefulla arkeologiska buddhistiska fornlämningar. De ska kartläggas och räddas fram till slutet av 2013. Sedan kan utvinningen börja.

Förra gången koppar skulle utvinnas i Aynak var under den sovjetiska ockupationen. Det byggdes ett smältverk nära den sovjetiska ambassaden i Kabul och utvinningen skulle börja 1985. Men kriget gick inte som man trodde (den gången heller) och utvinningen kom av sig.

Ytterligare ett stort projekt är järnmalmsutvinning högt uppe i bergen i Hajgak i Wardakprovinsen, tio mil väster om Kabul. Där ska det finnas 1,8 miljarder ton järnmalm. I slutet av förra året fick en grupp indiska företag, ledda av statliga Steel Authority of India Ltd (SAIL), kontrakt på tre utvinningsplatser och ytterligare ett gick till det kanaden-

Kunduz City. En lastbil kommer lastad med kol.

siska företaget Kilo Goldmines. Utvinning beräknas börja 2016.

Riktigt hur malmen och det järn som planeras att utvinnas i ett smältverk på plats ska forslas därifrån är oklart. Vägen mot Kabul kontrolleras delvis av talibaner. Vägen västerut via Bamiyanprovinsen går över Hajigakpasset på 3 700 meters höjd. Järnmalmsfyndigheterna finns på något lägre höjd. Men om allt går vägen räknar utvinnarna med att skapa 40 000 arbetstillfällen uppe i bergen.

Stora oljefyndigheter i norr

Det senaste stora kontrakt för utvinning av naturresurser är olja i provinserna Sar-i-Pul och Faryab i norra Afghanistan. De gick i slutet av förra året till China National Petroleum Corp. (CNPC) och det afghanska företaget Watan Oil and Gas, som ingår i the Watan Group där president Karzais bror är delägare och direktören är kusin till presidenten(!). Utvinningen ska börja i oktober. Det uppskattas finnas 87 miljoner fat olja som under den 25-åriga kontraktstiden ska ge den afghanska staten en inkomst på sju miljarder dollar.

I projektet ingår bland annat att bygga ett oljeraffinaderi. När utvinningen kommer igång kan det minska landets starka gas- och petroleumboende till utlandet. Totalt räknar Geological Survey med att det kan finnas 500 biljoner kubikmeter gas och 1,5-2 miljarder fat olja i norra Afghanistan. För närvarande utvinns bara en försumbar mängd olja av låg kvalitet. Den gas som utvinns idag i närliggande Jowzjanprovinsen konsumeras i huvudsak enbart inom provinsen.

Ljus framtid?

Bland alla de icke-exploaterade naturtillgångar som upptäckts/tros finnas eller tidigare varit kända finns också kobolt, krom, uran, silver, guld, magnesium, salt, kol, marmor, rubiner, smaragder, Lapis Lazuli, bly, zink, tenn, litium, niobium, beryllium med mera. Med tanke på den enorma rikedom som döljer sig under jord, så borde Afghanistans ekonomiska framtid se ljus ut, men det finns orosmoln.

Osäkerheten i samband med det internationella trupptillbakadragandet ställer förstås saker på sin spets. En otränad och illa utrustad afghansk armé ska nu ta över ansvaret. Hittills har de inhemska säkerhetsstyrkorna tagit över ansvaret för ungefär halva Afghanistan. Men vad hän-

1 fat olja =
ca 164 liter.

► En gasledning, som troligtvis inte transporterat någon gas på sistone, i provinsen Balkh.

► der när/om det blir ett maktvakuum i olika områden efter att de flesta utländska trupper lämnat landet 2013 eller 2014? Blir det då som i andra länder där det också finns och funnits rivaliserande tungt beväpnade grupper med utländskt stöd, som i Kongo och Sierra Leone? Kommer vi att få nya begrepp som blodskoppar och blodsjärn i Afghanistan precis som Afrika har fått sina blodsdiamanter? Kommer de ekonomiskt välmående krigsherrarna att avstå från att kämpa om Afghanistans tillgångar? Det är bara tio år sedan det förra inbördeskriget tog slut i och med den amerikanska invasionen.

Redan idag pågår olaglig utvinning av naturresurser på flera håll i landet. Trots utländsk trupp så klarar polisen inte av att sätta stopp för den illegala utvinningen. Hur blir det efter 2013-14?

Miljöaspekterna oroar

Och hur blir det med miljöriskerna i samband med utvinning av till exempel kol, koppar, olja och järn, för att inte tala om uran? Redan idag räcker det med att ta ett andetag i huvudstaden Kabul för att förstå att miljöutsläpp i praktiken inte finns med på dagordningen, även om regeringen har gett statligt anställda en extra ledig dag för att minska avgasutsläppen och förbjudit import av bilar äldre än 2002.

Förutom risken för att krigsherrar och kommandanter lägger beslag på och börjar kriga om naturtillgångarna så är ju talibanerna idag den kanske största maktfaktorn. De har deklarerat att de anser att Karzairegimen är olaglig och inte har någon rätt att skriva några kontrakt om utvinning av naturresurser.

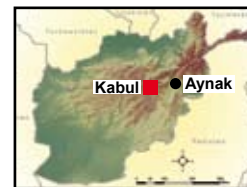
Talibaner har ofta visat sig vara ”flexibla” om de får en del av kakan, vare sig det gäller Natotransporter, vägbyggen eller statliga installationer bekostade av USA.

Därför kanske statens planer på att sälja ut upp till fem gruvdriftskontrakt om året är realistiska. Om staten överlever transitionen. Varje bra plan har ett *Insh Allah* (om gud vill) i Afghanistan.

Risken finns också att naturrikedomarna, liksom opiumet idag, i framtiden kan göda en fortsatt konflikt. Under kriget mot Sovjet var en av motståndsrörelsens inkomstkällor skatt på utvinning och transport av lapis lazuli och smaragder som smugglades till Pakistan. Från Nuristan kommer redan idag rapporter om att talibaner och andra gör sig förtjänster på

Kopparbrytningen i Aynak

- Koppartillgången sägs vara världens näst största icke exploaterade fyndighet med 9 till 13 miljoner ton koppar.
- Gruvdriften i Aynak sägs kunna skapa 8 000-10 000 arbetstillfällen. Hittills arbetar bara ett fåtal kineser vid fyndigheten sedan kontraktet skrevs på för fyra år sedan.
- MCC har lovat att investera tre miljarder dollar i projektet. Investeringarna ska bekosta infrastruktur som järnväg, för att forsla bort kopparn, vägar, elkraftverk, reningsverk, bostadskomplex för gruvarbetarna, samt skolor, kliniker och dricksvattenförsörjning.
- När/om projektet kommer igång ska det under de första åren utvinnas 200 000 ton koppar som ska ge staten en inkomst på upp till 400 miljoner dollar per år. Sedan ska produktionen öka.

den illegala utvinningen av ädelstenar.

Efter det sovjetiska uttåget använde sig krigsherren Abdul Rashid Dostum av naturgasen i Jowzjan för att vinna politiskt inflytande. Han rev upp naturgasledningarna som gick till det forna Sovjet och

la om dem till storstaden Mazar-e-Sharif för att få goodwill utanför sitt basområde.

Det är många om buden när naturens rikedomar ska utvinnas och fördelas. Det kommer krävas mycket av alla inblandade parter för att det ska gå rätt till. •

Hemlighetsmakeri och konspirationsteorier

Den dramatiska berättelsen om det berömda afghanska guldskattna, *det baktriska guldet*, och hur denna ovärdeliga skatt under många år gömdes undan krig och förstörelse kunde du läsa om i förra numret av Afghanistan-nytt. I likhet med undangömmandet av guldskattna gömdes även kunskapen om Afghanistans naturrikedomar undan kriget.

Text | Börje Almqvist

När inbördeskriget bröt ut i Kabul på 1990-talet gömde afghanska geologer undan resultaten av de undersökningar, som tidigare genomförts av sovjetiska geologer. Den kunskap som fanns om landets dolda rikedomar skulle inte försvinna och glömmas bort.

Efter den amerikanska invasionen 2001 återförde geologerna dokumenten tillbaka till afghanska *Geological Surveys* bibliotek. Där förblev de tills amerikanska geologer 2004 stötte på handlingarna och fick klart för sig vad de innehöll. Man insåg med ens att dessa omfattande karläggningar om bland annat stora oljefyndigheter skulle

kunna göra Afghanistan till ett rikt land.

Precis som i fallet med det baktriska guldet hade det sedan 1980-talet cirkulerat rykten om att ryssarna hade tagit med sig sina undersökningar till Sovjet. En av många konspirationsteorier om än det ena än det andra i Afghanistan.

Stora litiumdepåer funna

Snart utförde United States Geological Survey, med hjälp av de sovjetiska handlingarna, en ny geologisk undersökning. Med hjälp av ett gammalt bombplan och instrument som kan göra tredimensionella profiler av mineraler under jordytan genomförde de den mest avancerade geologiska undersökningen någonsin.

Resultatet av undersökningen blev märkligt nog liggande i några år. Det var inte förrän en specialgrupp från Pentagon fick upp ögonen för den och verkligen läste igenom vad man funnit som USA:s försvarsminister och president Karzai informerades om att man funnit stora tillgångar av litium i Ghazni-provinsen och att det verkar röra sig om större mängder än i Bolivia, vilket man hittills trott varit världens största litiumresev. •